

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katarina Derganc

Podpis serijskega morilca

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katarina Derganc

Mentorica: doc. dr. Karmen Šterk

Podpis serijskega morilca

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

Mentorici doc. dr. Karmen Šterk, za nasvete in smernice,
mojim domačim za vso podporo tekom študija
in vsem meni dragim osebam, ki so tu zame.

Hvala!

Podpis serijskega morilca

Osrednji predmet raziskovanja predstavlja podpis serijskega morilca, skozi preučevanje katerega sem poskušala združiti kriminalistično-preiskovalne pristope in psihoanalitični teoretski okvir. Po definiciji serijskega morilca sem se osredotočila predvsem na kategorizacijo serijskih morilcev po Robertu D. Kepplu, ki je oblikovana glede na podpis serijskega morilca in sestoji iz štirih kategorij ('power-assertive', 'power-reassurance', 'anger-retaliatory' in 'anger-excitation'). V nadaljevanju sem podrobneje predstavila podpis serijskega morilca, ki mi je služil kot stična točka med omenjeno kategorizacijo in teoretsko psihoanalizo, natančneje Lacanovimi kliničnimi strukturami duševnega delovanja. Kategorije psihotika, nevrotika in perverzneža sem v zadnjem in ključnem delu diplome skušala povezati s kategorijami serijskih morilcev po Kepplu. Vendar ker imamo opravka z idealnotipskimi kategorijami in abstraktnimi teoretičnimi koncepti, ta združitev ni bila preprosta. Lacan pri svoji kategorizaciji predpostavlja, da je pri posamezniku osnova psihičnega aparata zgolj ena psihična struktura, medtem ko so lahko prisotni simptomi tudi preostalih. Od štirih kategorij serijskih morilcev po Kepplu lahko dve uvrstimo med psihotične strukture, dve pa med perverzne. Brez sovpadajoče kategorije serijskih morilcev je ostala psihična struktura nevrotika, zato sem to kategorijo pojasnila z drugimi tipi morilcev.

Ključne besede: podpis serijskega morilca, kategorije, Keppel, klinične strukture, Lacan.

Serial killer signature

The main subject of the research is a serial killer's signature. It served as a basis for combining criminal investigative tactics and psychoanalytical theoretical framework. After defining a serial killer, I narrowed my research to Robert D. Keppel's classification of serial killers by serial killer's signature that consists of four categories ('power-assertive', 'power-reassurance', 'anger-retaliatory' in 'anger-excitation'). The serial killer's signature that served as a contact point between aforementioned classification and theoretical psychoanalysis (more specifically Lacan's clinical structures of mental functioning) is then presented in further detail. In the last and crucial part of my assignment I connected the categories of a psychotic, neurotic and pervert to categories of serial killers by Keppel. But seeing as we are dealing with an ideal type categories and abstract theoretical concepts, this merging has not been simple. In his categorization, Lacan assumes that only one mental structure serves as a basis for individual's psychic apparatus, while other mental structures' symptoms can also be present. Two out of four categories of serial killers by Keppel can be classified as psychotic structures and two as perverse. Mental structure of a neurotic is left without a coterminous category of serial killers; that is why I explained this category with other killer types.

Key words: serial killer signature, categories, Keppel, clinical structures, Lacan.

KAZALO

1	UVOD	6
2	SERIJSKI MORILEC.....	7
2.1	DEFINICIJA.....	7
2.2	KATEGORIJE.....	9
2.2.1	FBI	9
2.2.2	Robert D. Keppel.....	11
2.2.2.1	'Power-assertive' serijski morilec	12
2.2.2.2	'Power-reassurance' serijski morilci.....	13
2.2.2.3	'Anger-retaliatory' serijski morilci.....	14
2.2.2.4	'Anger-excitation' serijski morilci.....	15
3	PODPIS SERIJSKEGA MORILCA	18
3.1	Fantazije.....	19
3.2	Parafilije	21
4	LACANOVE TEORIJE PSIHOTIKA, NEVROTIKA IN PERVERZNEŽA	22
4.1	Psihotik	22
4.2	Nevrotik	24
4.3	Perverznež.....	25
5	MORILČEV PODPIS V KLINIČNIH STRUKTURAH ČLOVEŠKEGA DUŠEVNEGA DELOVANJA.....	27
6	ZAKLJUČEK.....	31
7	LITERATURA	32

1 UVOD

Moji izbiri nenavadne teme diplomskega dela je botrovala naraščajoča priljubljenost tematike serijskih morilcev, ki se je pri meni osebno dogajala na treh ravneh. Najprej s sovpadanjem moje rodne pokrajine in domnevnim skrivališčem drugega slovenskega serijskega morilca, Silva Pluta. Zanimanje se je razvijalo s spremljanjem popularnih ameriških televizijskih serij, ki v samo središče svoje naracije postavljajo veličastne ume raznolikih serijskih morilcev. Skrivnostno tančico, ki prekriva njihova brutalna dejanja, je zame začela odkrivati moja mentorica in profesorica Karmen Šterk. Tako sta se dokončno srečala kriminalistično preiskovanje in teoretska osnova, ki sta pri meni še posebej vzbudila zanimanje za profiliranje serijskih morilcev. Tako se mi je porodila ideja o teoretičnem raziskovanju morilčevega podpisa kot temi za diplomsko delo. Vendar sem želela storiti korak dlje od posredovanja faktografskega materiala in izbrala temo podpisa serijskega morilca, ki nam na prizorišču zločina daje čudovit vpogled v morilčevo notranjo psihodinamiko.

To me je vodilo tudi pri strukturiranju vsebinskega dela diplome. V prvem delu sem se osredotočila na definicijo serijskega morilca in oris izbranih kategorij. Predstavila sem najbolj razširjeno kategorizacijo po FBI in izbrano kategorizacijo po Robertu D. Kepplu, ki mi bo služila kot izhodišče za nadaljnje preučevanje. Pri predstavitvi podpisa serijskega morilca sem se dotaknila tudi vprašanj parafilij in fantazij. To sem izkoristila kot odskočno desko za razčlemba kliničnih struktur duševnega delovanja po Lacanu. Kategorije psihotika, nevrotika in perverzneža sem v zadnjem in ključnem delu skušala povezati s kategorijami serijskih morilcev po Kepplu. Slednje sem izbrala, ker takšen pristop pomeni alternativo dosedanjim. Večina raziskav namreč temelji na kategorizacijah po FBI in Holmes, Holmes in De Burger. Odklon od ustaljenih stalnic preučevanja tematike serijskih morilcev zame predstavlja izjemno priložnost za vsaj majhen inovativen doprinos k obstoječim virom s tega področja.

Skozi vse omenjene dele in preučevanje izbrane tematike me je vodilo raziskovalno vprašanje, ali lahko povežemo Kepplove idealnotipske kategorije serijskih morilcev in Lacanove klinične strukture duševnega delovanja. Zaradi narave raziskovalnega vprašanja je diplomsko delo v celoti teoretično. Osnovno izhodišče predstavljajo sekundarni viri z dveh področij, in sicer s kriminalistično-preiskovalnega in psihoanalitičnega teoretskega področja.

2 SERIJSKI MORILEC

2.1 DEFINICIJA

Ločimo različne tipe večkratnih morilcev, najpogosteje jih delimo na množične morilce, verižne morilce in serijske morilce; ločimo jih predvsem po frekvenci umorov. Vronsky (2004, 11) tako opisuje množični in serijski umor. Značilnost prvega je večje število smrtnih žrtev v krajšem času in brez obdobja pomiritve, medtem ko je za serijske morilce značilno, da imajo med posameznimi umori obdobja pomiritve. Množične morilce prav tako kmalu aretirajo, velikokrat pa končajo pod policijskimi streli ali pa si še pred tem sodijo sami. Serijski morilci se tudi pri tem razlikujejo od množičnih, saj imajo željo čim dlje ostati na prostosti, zato se umorov lotijo sistematično in za sabo skušajo zakriti vse sledi.

Vendar vprašanje, kaj definira serijskega morilca, nima zgolj enega odgovora. Med strokovnjaki namreč ni enotnosti, katere morilce lahko označimo kot serijske. Holmes in Holmes pravita, da je serijski morilec nekdo, ki umori vsaj tri osebe v več kot tridesetdnevem obdobju. Vronsky zagovarja tezo o najmanj dveh umorih z vmesnim obdobjem pomiritve, podobno tudi Schurman-Kauflinova, Gerbeth in Egger. Slednji dodaja, da morata biti oba umora kompulzivna, izvirati iz storilčevih fantazij, storjena na različnih lokacijah, storilec pa pri tem ne sme imeti materialne koristi. Pri izbiri žrtev, ki s storilci nimajo predhodnega odnosa, zlahka opazimo vzorec. FBI število žrtev dvigne na tri, podobno tudi Keeny in Heide, Morrison pa celo na deset brutalnih in ritualističnih umorov (Vronsky 2004, 11, 327–328).

V večini primerov se serijski morilec in žrtev predhodno nista poznala ali pa je bilo poznanstvo le bežne narave. Ravno tako se v večini primerov umor ni zgodil med ropom ali preprirom. Žrtve so torej najpogosteje neznanci, ki so bili umorjeni zgolj s tem namenom – da so bili umorjeni oziroma za potešitev fantazij serijskega morilca. V vseh primerih je morilec po zločinu skrbno zakril vse sledi in nadaljeval s svojim življenjem, vsaj na zunaj, kot da se ni nič zgodilo. Serijski morilci namenoma iščejo svoje žrtve z namenom umora, cilja pa na neznance iz, njemu, zelo praktičnega razloga. Tej pragmatični potezi botruje namreč manjša možnost, da ga ujamejo. Na podlagi tega bi serijske morilce sicer lahko primerjali s poklicnimi morilci, ki tudi morijo neznance in zakrivajo svoje sledi, saj ne želijo da jih ujamejo. Vendar ob

podrobnejši analizi vidimo, da se v ozadju skrivajo različni razlogi za umore. Poklicni morilec bo namreč moril zaradi finančne koristi, žrtev pa je izbrana s strani naročnika umora. Medtem ko si serijski morilec žrtev izbere sam, v ozadju pa se skrivajo seksualni vzgibi (Vronsky 2004, 8–11). Serijski morilci, ki spadajo med psihopatske spolne sadiste, s svojimi umori presegajo meje človeškega razumevanja z izkazano stopnjo nasilja in spolnega pohabljanja svojih žrtev, zaradi česar jih ljudje pogosto primerjajo z živalmi (Geberth 2006, 848). Vendar živali ubijajo zaradi potrebe po preživetju in ne v svojo zabavo ter potešitev svojih fantazij. Živali prav tako svojega plena ne mučijo, pohablajo, posiljujejo ali nad njimi izvajajo svoje sadistične težnje.

Serijski morilec velja za izjemno sebičnega in narcističnega posameznika, katerega cilja sta občutek moči in spolna potešitev (Geberth 2006, 846). Če na serijskega morilca apliciramo Freudove koncepte Jaz (Ego), Nadjaz (Superego) in Ono (Id) dobimo dodaten psihološki uvid v njegovo duševnost. Freud (1987, 314–232; Geberth 2006, 846–847) predlaga, da je Id vir nagonov, ki so tako konstruktivni kot destruktivni. Instanca Id je izjemno sebična in jo zanima samo takojšnja zadovoljitev nagonskih potreb, brez obzira na realnost ali moralnih zadržkov, deluje na princip ugodja. Vendar sam ne more zadovoljiti svojih nagonov, potrebuje pomoč Jaza, ki posreduje med njegovimi zahtevami in realnostjo zunanjega sveta. Osnovna funkcija Jaza, ki predstavlja temelj zavesti in je sam del Onega, je izpolnjevanje zahtev, ki jih ima Ono, vendar na način, ki zagotavlja dobro počutje in preživetje posameznika. To zahteva tako razum in intelektualno sposobnost pri soočanju z zunanjim svetom, kot tudi izvajanje nadzora nad potrebami, ki jih ima ono (princip realnosti). Zahteve, ki jih postavlja Ono, še posebno spolna in nasilna prizadevanja, so v nasprotju z družbenimi pravili in prepovedmi. Freud primerja odnos Jaza in Onega z odnosom med konjem in jahačem, razlika je v tem, da jahač obvladuje konja s svojimi močmi, medtem ko Jaz skuša brzdati, veliko večji Ono s sposojenimi močmi. Včasih je Ono vseeno močnejše od Jaza in takrat Jaz velikokrat to nemoč pretvori tako, da dejanja Onega predstavi kot svoja lastna. Tretja instanca, Nadjaz, se diferencira iz Jaza in predstavlja ponotranjeno instanco kaznovanja, zapovedovanja in nagrajevanja, ki so sprva pripadala staršem; prevzame naučene tabuje in moralne vrednote družbe in tako vrši socialno kontrolo. Nadjaz torej predstavlja *vest*, ki nam sugerira kaj lahko in česa ne, kaj je prav in kaj narobe. Z razvojem Nadjaza pridobi Jaz dodatno pomoč pri nadzorovanju in tlačenju želja, ki izhajajo iz onega. V primeru serijskega morilca je njegova *vest* odsotna, saj ubija z namenom izpolnitve svojih želja in fantazij. Vendar

bo ubijal samo v primeru, ko je odsoten notranji nadzor, ne pa tudi v primeru prisotnosti zunanjšega nadzora. V tem primeru Jaz, ki se zaveda kaznivosti dejanja, poskrbi za posredovanje med realnostjo (načelom realnosti) in željami Ida.

2.2 KATEGORIJE

2.2.1 FBI

Obstajajo različne klasifikacije serijskih morilcev, med bolj znane sodi klasifikacija FBI na organizirane in neorganizirane serijske morilce ter mešani tip (mixed type) serijskega morilca, ki ga ne moremo uvrstiti v zgolj eno kategorijo (Vronsky 2004, 99–100). Storilce naj bi lahko razlikovali in razdelili glede na razlike na prizoriščih zločina, izbiro žrtve, dogodke iz življenja serijskega morilca in forenzične dokaze (Shipley in Arrigo 2008, 121).

Značilno za organizirani tip serijskega morilca je skrbno načrtovanje umorov, ki lahko traja tudi po več tednov, mesecev ali celo let. Žrtve, ki so najpogosteje neznanci in ustrezajo njegovi predstavi idealne žrtve, skrbno izbira in zasleduje. Običajno so iste rase in približno podobne starosti kot storilec, katerega starost se giblje med 18 in 45 leti, povprečna starost pa pod 35 leti. Bogato fantazijsko življenje narekuje njegove kriminalne aktivnosti, pri katerih, poleg fantazij, predstavlja pomemben aspekt tudi ritual. Na žrtvah bodo sledi mučenja, spolnega eksperimentiranja in posilstva (pred smrtjo), pogosto pa s kraja zločina odnese spominek kot trofejo. Umore organiziranega serijskega morilca ponavadi sproži stresen dogodek, kot so finančne težave, problemi z zaposlitvijo ali konflikti v razmerju. Pri umoru je metodičen in urejen, morilsko orožje in pripomočke prinese s sabo in jih po umoru tudi odnese ali jih uniči. Največkrat lahko pri organiziranem serijskem morilcu govorimo o treh krajih zločina, ki se ne nahajajo v bližini njegovega bivališča, in sicer kraj, (1) kjer je žrtev napadel, (2) jo ubil in (3) se znebil njenega trupla, ki ga ali skrbno zakrije ali pa očitno razstavi pozicionira z namenom šoka. Policija ga precej težje ujame kot neorganiziranega serijskega morilca, saj je povprečno ali celo nadpovprečno inteligenten. Ni socialni *izobčenec*, lahko bi ga uvrstili v srednji razred in s svojim stilom življenja ne vzbuja sumov o nevarnosti. V lasti ima dobro vzdrževan avto in je torej precej mobilan. Praviloma je poročen ali živi s partnerko oziroma partnerjem in včasih tudi igra vlogo *skrbnega* očeta. Organizirani serijski morilec je samovšečen posameznik, ki ga skrbita le lastna korist in ugodje. Je brez občutka krivde, slabo

sprejema kritike ter za svoje težave vedno krivi druge. Glede na naravo njegovih zločinov in osebnosti bi mu verjetno lahko diagnosticirali antisocialno osebnostno motnjo, najpogosteje bi ga lahko označili za psihopata. S pomočjo informacij, ki jih pridobi iz medijskih poročil o svojih zločinih, se izogiba prijetju, recimo spremeni zaposlitev ali se celo preseli v drugo mesto. Pogosto je seznanjen s policijskimi preiskovalnimi metodami. Organizirani serijski morilec je perfekcionista, ki z vsakim umorom izpopolnjuje svojo tehniko. Dlje kot ubija, težje ga je prijeti (Vronsky 2004, 100–101; Geberth 2006, 790–797; Shipley in Arrigo 2008, 121–122).

Diametralno nasprotje organiziranemu predstavlja neorganizirani serijski morilec. Medtem ko se prvi izogiba prijetju na račun svoje inteligence in iznajdljivosti, predstavlja neorganizirani serijski morilec skorajda še večjo težavo policiji ravno zaradi svoje – neorganiziranosti. Pri organiziranem serijskem morilcu lahko ravno zaradi načrtovanja predvidevajo naslednji korak, medtem ko neorganizirani serijski morilec umorov ne planira vnaprej in je zatorej nepredvidljiv, njegova dejanja so spontana, priložnostna. Najpogosteje živi sam, s starši ali občutno starejšo žensko sorodnico, v bližini kraja zločina, saj si le redko lasti (sicer slabo vzdrževano) prevozno sredstvo. Pogosto je tudi podpovprečno inteligenten, nima zaposlitve ali pa opravlja nekvalificirano delo in spada v spodnji ali srednji razred. Je družbeno izoliran, saj ima občutek, da ga družba zavrača, pogosto pa ima tudi zgodovino mentalnih problemov. Ima slabo samopodobo, je zadržan in nima bližnjih prijateljev. Pomanjkanje zdravih medosebnih odnosov kompenzira s pomočjo sadističnih fantazij, kompulzivne masturbacije in pornografije. Pogosto deluje oportunistično in impulzivno, kar pomeni, da umori niso predhodno načrtovani. Zato starost žrtve ne igra pomembne vloge storilcu, čigar starost se giblje v razponu od 16. leta do poznih 30. let, vendar pomembno je poudariti, da so žrtve ponavadi iste rase in približno iste starosti. Žrtev, ki se je znašla na napačnem mestu ob napačnem času, napade nenadoma in jo s topo poškodbo začasno onesposobi, da jo s tem utiša in nad njo pridobi nadzor/kontrolo. Neorganizirani serijski morilec vloži zelo malo ali nič truda v zakrivanje svojih sledi in uničenje dokazov. Na kraju zločina za seboj namreč pusti veliko forenzičnih dokazov, od semena, prstnih odtisov in morilskega orožja. Truplo žrtve navadno pusti na mestu zločina ter ga niti ne skuša skriti, temveč ga večkrat celo *pozicionira*, kar stori bolj pogosto kot organizirani serijski morilec. S simboličnim pozicioniranjem trupla izraža nekakšno psihoseksualno potrebo. Na truplu so pogosto znaki posmrtnega iznakaženja in spolne aktivnosti, saj za neorganiziranega

serijskega morilca ni neredek spolni akt s truplom in depersonalizacija le tega s prekomernimi poškodbami obraza. Pogosto si vzame spominek v obliki predmeta, kosa žrtvinih oblek ali celo dele telesa. Za neorganiziranim prizoriščem zločina se največkrat skriva psihotičen morilec, ki ima najverjetneje deluzije in duševno motnjo, ki se jo da diagnosticirati (Vronsky 2004, 101; Geberth 2006, 816–820; Shipley in Arrigo 2008, 122–123).

Tretja kategorija FBI-jeve kategorizacije serijskih morilcev se nanaša na tiste, ki si delijo lastnosti tako organiziranih kot neorganiziranih serijskih morilcev in se jih zaradi tega ne da enostavno razločiti. Razlogi za tem so lahko različni, lahko pri umorih sodelujeta dva ali več morilcev, lahko je bil napad planiran in organiziran, vendar je prišlo do prekinitve in se je sprevergel v kaos. Mladost storilca, uporaba drog ali alkohola je lahko razlog za spreminjanje osebnosti serijskega morilca od zločina do zločina. FBI-jeva klasifikacija serijskih morilcev na organizirane, neorganizirane in mešane je deležna številnih kritik na račun zadnje kategorije. Težava je namreč v tem, da (pre)več serijskih morilcev ne ustreza kategoriji organizirani/neorganizirani in tako pade v tretjo kategorijo, mešanih serijskih morilcev (Vronsky 2004, 102; Shipley in Arrigo 2008, 123).

2.2.2 Robert D. Keppel

Obe od naštetih klasifikacij serijskih morilcev imata svoje pomanjkljivosti, FBI-jeva je uporabna bolj ali manj samo v preiskovalne namene, vendar preveč ohlapna. Keppel (Vronsky 2004, 201–202) pa predlaga kategorizacijo, ki temelji tudi na podpisu in serijske morilce razdeli v štiri kategorije: (1) storilci, ki uveljavljajo moč ('power-assertive' serijski morilci), (2) storilci, ki si zagotavljajo moč ('power-reassurance' serijski morilci), (3) storilci jeznega razburjanja oziroma sadistični storilci ('anger-retaliatory' serijski morilci) in (4) maščevalni storilci ('anger-excitation' serijski morilci). Zaradi težav pri slovenjenju izrazov bom v nadaljevanju uporabljala izvirne izraze v angleškem jeziku. Ti prevodi služijo izključno boljšemu razumevanju posameznih kategorij.

2.2.2.1 'Power-assertive' serijski morilec

Prvi tip serijskega morilca po Kepplu planira *zgolj* posilstvo žrtve, ne pa tudi umora, ki se zgodi kot posledica naraščajoče agresivnosti, s katero skuša žrtev obvladovati in ustrahovati. Osrednji motiv je ohranjanje kontrole nad ranljivo žrtvijo s pretirano mačistično pozo, s katero utrjuje svojo moškost. Te serijski morilci se z vsakim umorom učijo in izpopolnjujejo, nenehno iščejo metode, kako izboljšati svojo mačistično podobo tako v vsakdanjem življenju kot pri umorih. Izbira žrtev je osredotočena na neznance, ki jih presenetijo, ko se pokaže priložnost. Oblika napada pa je pogojena s predhodnimi izkušnjami, priložnostjo in notranjim pritiskom. Kraj, kjer pustijo trupla, je odvisen od lokacije, kjer jih napadejo. V primeru, da žrtev ugrabijo z ulice, pustijo truplo na drugi lokaciji, medtem ko žrtve napadene na domu, tam tudi pustijo. Skladno z njegovo potrebo po premoči in želji po prezentaciji moškosti so žrtvina oblačila pogosto strgana, na žrtvi pa so lahko znaki udarcev in poniževanja. Morilec prinese orožje s seboj, najpogosteje nož ali vrv, ki mu predstavlja pomemben del pri njegovi moškosti in podaljšek njegove moči. Na krajih zločina 'power-assertive' serijskih morilcev pogosto najdejo znake izliva, žrtve pa so pred smrtjo lahko tudi večkrat posiljene. Po umoru storilec za seboj zabriše vse sledi in za seboj pusti organiziran kraj zločina, s čimer skuša zakriti svojo identiteto, kar tudi kaže na njegovo organiziranost. Čustveno se loči od zločina, kar mu omogoča, da ga lahko že hitro ponovi. Vendar si zaradi želje po priznanju želi lastiti zasluge za umor. Umor namreč ne šteje, razen če kdo ve ali pa ga za to dejanje sumi. Navadno so v zgodnjih dvajsetih letih, obsedeni s projekcijo možate podobe na primitivni način, medtem ko so dejansko v to izjemno nesigurni. Pogosto so body-builderji, vozijo močan avtomobil, nosijo orožje, trenirajo borilne veščine in vzdržujejo navzven samozavestno držo. So agresivni, arogantni, do drugih poniževalni in so na meji samotarjev. Drugi jih ne vidijo kot timske igralce, možno da imajo za seboj zgodovino propadlih zakonov in razmerij, bivše partnerice/partnerji se jih spominjajo predvsem po blazni oblastnosti. Izobraževanje navadno zaključijo še pred koncem srednje šole. Imajo omejen čut moškosti, kar se kaže tudi pri njihovem pornografskem okusu. Konvencionalne spolne prakse mu povzročajo nelagodje, zato je pornografski okus pogosto brez domišljije in omejen na mehko erotiko, kot jo navadno zasledimo v revijah tipa Playboy (Keppel in Birnes 2003, 144–146; Vronsky 2004, 202–203).

2.2.2.2 'Power-reassurance' serijski morilci

'Power-reassurance' serijski morilci, prav tako kot 'power-assertive' serijski morilci, načrtujejo samo posilstvo in ne tudi umora. Pri tem tipu serijskih morilcev je glavna motivacija realizacija idealiziranega zapeljevanja in izpolnitev fantazije. Od žrtve želi slišati potrditev, da jim ugaja, da je boljši kot prejšnji ljubimci. Do umora pride, ko se žrtvino obnašanje ne sklada s fantazijo. V tem storilec zaradi občutka nesposobnosti in panike pobesni ter žrtev ubije, vendar vseeno skuša izpeljati svojo fantazijo do konca – s truplom. Tako posmrtna pohabljanja in nekrofilija niso nekaj neobičajnega pri tem tipu serijskega morilca, cilj je izpolnitev fantazije. Tudi ta morilec skrbno izbira svoje žrtve, največkrat ženske, pogosto v starosti deset ali petnajst let razlike (v plus ali minus), približno ista starost žrtve pride v obzir, če ta trpi za nekim tipom mentalnega ali fizičnega hendikepa. Žrtev je lahko neznanec/ka, sosed/a ali znanec/ka. V središču morilčevega zanimanja je njegova fantazija in žrtvina ranljivost, ne specifičen tip žrtve, tako lahko svojo fantazijo prilagodi glede na žrtev. Za pridobitev kontrole nad žrtvijo se poslužuje groženj in ustrahovanj, vendar bi nadaljnjo komunikacijo po vzpostavitvi kontrole lahko označili za vljudno. Vse dokler se mu ne zdi, da so njegove spolne kompetence zasmehovane, ko izgubi nadzor nad sabo in žrtev ubije, z umorom skuša namreč prikriti svoj neuspeh pri spolnosti. Po umoru žrtve pogosto skuša podaljšati fantazijo z nekrofilijo, pohabljanjem in ritualnimi dejanji. Redko pride do izliva na kraju zločina, saj je bilo posilstvo neuspešno in fantazija prekinjena, vendar v primeru, da mu dejanja po umoru prinesejo zadovoljitev smatra napad kot uspešen. V želji podaljševanja uspešnega fantazijskega razmerja z žrtvijo storilec pogosto vzame spominek z kraja zločina in zbira časopisne izrezke o umoru. Pri napadih eskalira pri uporabi orožja, prvič je navadno brez, nato lahko recimo drugič prinese pištolo, ki je ne uporabi, tretjič nož, s katerim žrtev tudi ubije. Storilec je pogosto v srednjih dvajsetih in ima izredno živo fantazijsko življenje, zaradi česar deluje emocionalno raztresen ali neinteligenten. Svoje potrebe raje zadovoljuje s pomočjo fantazij in nadomestnih izoliranih spolnih dejanjih, saj se s tem izogne potencialni zavrnitvi v realnosti s strani drugega. Posledično ima pomanjkljivo spolno življenje in tudi nasploh težave pri vzpostavljanju socialnih interakcij/stikov, zato je pogosto brez moških ali ženskih prijateljev, okolica pa ga dojema kot čudnega samotarja. Fantazije, ki se pogosto pojavijo že zelo zgodaj in so podprte z drugimi okoljskimi izzivi v otroštvu, dominirajo v njegovem življenju, zaradi česar deluje nezrelo in gre skozi življenje kot opazovalec,

ne aktivni udeleženec. Izobraževanje ponavadi sicer zaključí, vendar s težavo, pogosto pa ima učne težave. Zanj je značilno pomanjkanje samozavesti in pogosto živi skupaj s starši na pragu revščine. Za njegovo samozavest je pomembna domačnost, znano okolje, zato pogosto dela, živi in izvaja zločine v isti soseski/okolju. V primeru, da ima v lasti avtomobil, je ta zelo slabo vzdrževan, vendar ta tip morilca še največkrat pešači. Za seboj pusti neorganizirano prizorišče zločina (Keppel in Birnes 2003, 148–151; Vronsky 2004, 203–205).

2.2.2.3 'Anger-retaliatory' serijski morilci

Tretja kategorija serijskih morilcev po Kepplu, 'anger-retaliatory' serijski morilci, načrtujejo tako posilstvo kot tudi umor, ki pogosto vsebuje elemente prekomernega uboja žrtve, ki je največkrat ženskega spola. Primarni motiv mu predstavlja maščevanje ženski, ki ga je v njegovi percepciji užalila. Bes pogosto izvira iz frustracij sproženih iz strani močne ženske iz njegove sedanosti ali preteklosti, naj bo to mati, žena, učiteljica ali nadrejena na delu. Sproži ga, kadar ga ta ista ali katera druga ženska v njegovi percepciji užali, kritizira, poniža, zavrne ali na katerikoli drugi način podcenjuje oziroma ne spoštuje. Napad ne temelji na fantaziji, temveč gre iskati vzrok v kritikah, ki jih je deležen s strani ženske, ki mu je na nek način nadrejena. Svojo jezo bo največkrat usmeril na nič hudega sluteča žrtev, ki bo zgolj nadomestek za izvirno osebo. Na ta način se sicer maščuje, vendar je to simbolično maščevanje nad žrtvijo, ki je največkrat le nadomestna žrtev za pravi vir jeze. S simboličnim maščevanjem nad nadomestno žrtvijo ne eliminira osnovnega vira besa, zaradi česar bo svoja dejanja najverjetneje ponovil. Ravno zato lahko med posameznimi umori mine tudi po več let, vse dokler nov incident v posamezniku ne sproži takšne jeze in želje po maščevanju. Nadomestna žrtev, ki jo je predhodno izbral kot potencialno žrtev, je najverjetneje približno iste starosti ali pa starejša od storilca. Med vsakodnevnimi opravki je napadalec opazil potencialno žrtev, ki ga spominja na primarni vir jeze, v bližini svoje soseske ali kraja dela ter si predhodno ogledal, kje živi in katere so njene ranljive točke. Občasno se sicer zgodi, da storilec napade dejansko osebo, ki ga je razburila, vendar je v teh primerih žrtev skoraj vedno mlajša od storilca ali celo otrok. Ko pride do razburjenosti gre do kraja zločina po navadi peš, tudi v primeru uporabe vozila se zadnji del poti sprehodi. Pogosto uporabi zvižajočo, da se žrtvi približa, kjer se nato z njo sooči in prične obnašati neprimerno, da od žrtve pridobi negativno reakcijo, zaradi katere nato nenadno napade žrtev in

udarce usmerja v področje ust in obraza. Medtem ko se napad stopnjuje, pogosto uporabi tudi priložnostno orožje, ki ga najde na prizorišču napada in s katerim dodatno brutalizira žrtev. Primarni fokus zločina je sam napad in ne posilstvo, zaradi česar na kraju zločina le redko najde storilčev izliv. Ali bo storilec med napadom dobil erekcijo ali ne, je odvisno od njegove starosti, emocionalne zrelosti in izkušenj. Napad se lahko nadaljuje tudi po smrti žrtve, vse dokler ni storilec emocionalno zadovoljen. Ko se jeza ohladi in zaključi s svojim napadom, pogosto postavi truplo žrtve v podrejeno pozicijo. Za seboj pusti neorganizirano prizorišče zločina, na katerem lahko v bližini žrtve najdemo tudi morilsko orožje. Preden odide pogosto vzame še kakšen spominek na zločin, za katerega ne čuti nobenega obžalovanja ali občutka krivde, saj krivdo za umor prenese na žrtev. 'Anger-retaliatory' serijski morilci so največkrat v srednjih do poznih dvajsetih, impulzivni, hitre jeze in izjemno egoistični ter samovšečni. Ni samotar, vendar je zmožen le površinskih socialnih odnosov, v stilu pivskih prijateljev, katerim le redko zaupa kaj o sebi. Nesporazume v partnerskem odnosu z žensko pogosto rešuje z nasiljem, če je poročen pa ima najverjetneje tudi policijsko kartoteko zaradi nasilja nad ženo. Zanj je značilna seksualna/spolna frustracija, pogosto je impotenten in povezuje erotizirano jezo s spolnimi kompetencami. Pornografija ga ne zanima, Playboy in podobne mehkoerotične revije uporablja zgolj za potešitev radovednosti in ne za stimulacijo. V srednji šoli je imel težave z disciplino in je pogosto podpovprečnež ali je šolanje celo opustil (Keppel in Birnes 1998, 96–105; Keppel in Birnes 2003, 155–157; Vronsky 2004, 205–206).

2.2.2.4 'Anger-excitation' serijski morilci

Zadnjo kategorijo serijskih morilcev po Keplu pa predstavljajo 'anger-excitation' serijski morilci, ki načrtujejo tako posilstvo kot tudi umor. Primarni motiv jim predstavlja povzročitev bolečine in terorja nad moško ali žensko žrtvijo, z namenom lastne spolne zadovoljitve. Za njegove zločine je značilno dolgotrajno mučenje in pohabljanje žrtve pred smrtjo. Na njegovi lestvici prioritet je celoten proces, ki pripelje do končnega umora žrtve pred dejanskim umorom, smrt žrtve lahko celo doživlja kot antiklimakso. Storilec ima izjemno specializirane in elaborirane fantazije, ki jih je najverjetneje začel razvijati že v zgodnjem otroštvu in so osredotočene na njegovo potrebo po izražanju moči in kontrole. Zločin ima prvine rituala in je pogosto storjen po predhodno skrbno zamišljenem scenariju, ki se z vsako žrtvijo

izpopolnjuje. Žrtev je pogosto neznanec, ki ustreza morilčevemu tipu idealne žrtve, pogosto so to študentje, prostitutke, otroci, starejše osebe, medicinske sestre, promiskuitetne osebe, ipd. Dodatno ima lahko specifične preference glede žrtvinega zunanega videza, lahko so prisotni tudi fetišistični elementi. Storilec žrtev pogosto zapelje ter vzdržuje ta odnos, vse dokler žrtev ne izolira, ko se odnos serijskega morilca začne spreminjati, iz prvotno prijateljskega v vedno bolj ogrožujočega. Pri žrtvi namreč želi vzbuditi strah, v ta namen ji lahko celo natančno opiše, kaj namerava z njo narediti, in ko 'anger-excitation' serijski morilec zazna strah, prične s svojim ritualom mučenja in degradacije žrtve, ki temelji na sklopu fantazij. Pomembno vlogo igra, kot rečeno, dominacija morilca nad žrtvijo, ki je pred smrtjo izpostavljena brutalnemu izživljanju. Uspešno posilstvo žrtve pred smrtjo je redko, ni pa nenavadno, da skuša storilec žrtev posiliti in v trenutku njene smrti ejakulirati. Za razliko od 'anger-retaliatory' serijskega morilca, pa 'anger-excitation' serijskemu morilcu smrt žrtve ne predstavlja konec fantazije, zaradi česar je truplo še po smrti izpostavljeno (spolnemu) nasilju. Fetišji teh serijskih morilcev se pogosto kažejo tudi v bizarnih pozah, v katere nastavi truplo žrtve. Ni neobičajno, da morilec s seboj odnese kakšen spominek celo v obliki dela žrtvinega telesa, ki mu kasneje služi pri ponavljajočih se epizodah kompulzivnega samozadovoljevanja. Slednje po umoru poteka v storilčevem območju udobja, daleč stran od žrtvinega trupla, in ne preneha, vse dokler ni emocionalno zadovoljen. 'Anger-excitation' serijski morilec ima za svoje potrebe pripravljen nekakšen morilski komplet, ki ga prinese seboj na prizorišče zločina in iz njega tudi odnese. Ta komplet vsebuje morilsko orožje, pripomočke s katerimi žrtev zveže ali ji kako drugače onemogoči gibanje in pripomočke za mučenje. Je organiziran in se zaveda nevarnosti forenzičnih dokazov, tako da pogosto po umoru truplo premakne na drugo lokacijo in ga zakrije. Svoje zločine načeloma stori stran od svojega prebivališča ali kraja dela, vendar na njemu znani lokacijo, kjer se počuti udobno. 'Anger-excitation' serijski morilec se pogosto vključi v iskanje žrtve ali policijsko preiskavo, kar ga še nadalje stimulira. Starost 'anger-excitation' serijskega morilca variira, vendar je največkrat zrel posameznik, ki svoj prvi umor zagreši pred 35 letom. Pogosto je fizično privlačen, pameten, izobražen in deluje kot družaben posameznik. Njegova izjemna organiziranost in sposobnost kompartmentalizacije mu omogoča, da živi dvojno življenje, v katerem skrbno ločuje svoje konvencionalno življenje od fantazijskega. Velikokrat ima celo dober zakon ali dolgoletno zvezo in je skrben oče svojim otrokom. Po drugi strani pa si lasti nek

zasebni prostor (podstrešje, garaža, omara, zapuščena stavba), kjer ima spravljen svoj morilski komplet, spominke in preostale fetišistične suvenirje. Je potrošnik sadistične pornografske literature (Keppel in Birnes 1998, 200–202; Keppel in Birnes 2003, 163–165; Vronsky 2004, 206–208).

Storilec lahko prične svojo morilsko kariero v kategoriji 'anger-retaliatory' in čez čas eskalira do 'anger-excitation' serijskega morilca. Za ti dve kategoriji je značilen podpis, ki reprezentira eno ali več komponent nadzora, sadizma, ponižanja, mučenja, prekomernega uboja, nekrofilije, kanibalizma in pozicioniranja. Pri 'anger-excitation' serijskemu morilcu lahko najpogosteje zasledimo podpis, ki vsebuje sadistične komponente (Keppel in Birnes 1998, 95, 200).

3 PODPIS SERIJSKEGA MORILCA

Po svojem prvem umoru zapade serijski morilec v kompleksen ciklični proces, ki ga žene vedno k novim umorom. Pri tem se glede na organizirano ali neorganizirano osebnost serijskega morilca nato oblikujejo značilni vzorci. Vsak serijski morilec pa ima svoj *osebni* podpis, za katerega pa ni nujno, da se ga zaveda, in ki lahko preiskovalcem pomaga pri povezovanju umorov (Vronsky 2004, 29, 303). Podpis izvira iz psihodinamike, iz mentalnih in čustvenih procesov človeškega vedenja (Geberth 2006, 464, 971).

Še preden so odkrili oziroma definirali podpis serijskega morilca, so pri raziskovanju kriminalnih dejanj na prelomu iz devetnajstega v dvajseto stoletje sprva uporabljali frazo *modus operandi* (M.O.). Sam izraz se je sicer prvič pojavil že v sedemnajstem stoletju, bolj pogosto pa se je začel uporabljati z devetnajstim stoletjem, vendar ne v povezavi s kriminalističnimi dejanji. Posebne individualne značilnosti na prizoriščih zločinov je takrat prvi prepoznal major Atcherley in v tridesetih letih dvajsetega stoletja je bila identifikacija *modus operandija* že stalnica pri kriminalističnih preiskavah (Keppel in Birnes 2009, 2–3).

Preiskovalci so pri samih umorih pozorni tudi na dve lastnosti serijskih umorov, *modus operandi* in podpis, ki lahko razkrijeta veliko o sami osebnosti serijskega morilca. *Modus operandi* je način in kaj vse potrebuje za umor. Predstavlja odgovor na vprašanje, kako in kakšen način. Naslavlja torej samo izvedbo umora. Pri tem gre torej za čisto praktični vidik in naučen set obnašanj, zato ne preseneča, da se *modus operandi* lahko spreminja in razvija glede na zunanje okoliščine in/ali izkušnje, ki si jih je morilec pridobil pri prejšnjih umorih ter pridobljeno samozavestjo. Razlog za spremembo je lahko tudi z namenom, da zmede preiskovalce in jih odvrne v drugo smer, ki ne vodi k njemu. Ali pa zgolj zaradi iskanja novih načinov svoje zadovoljitve. (Keppel in Birnes 2003, 115; Vronsky 2004, 333; Douglas in drugi 2006, 21; Geberth 2006, 822)

Podpis serijskega morilca za razliko od *modus operandi* ni tako dinamičen, saj odraža globoko zakoreninjene fantazije serijskega morilca, ki so se oblikovale še pred prvim umorom. Podpis serijskega morilca predstavlja vsa opravila, ki za sam umor niso

potrebna in jih je morilec izvedel zgolj zaradi svoje potrebe ali užitka. Na prizorišču zločina lahko tako ločimo modus operandi od podpisa na način, da se vprašamo, česa ni bilo potrebno storiti za sam umor. Kljub temu, da podpis serijskega morilca ni dinamičen, se ta čez čas vseeno lahko spremeni, vendar postopoma, skladno s stopnjevanjem njegove fantazije in tako postaja vedno bolj dodelan. Modus operandi lahko morilec spreminja nenadoma, glede na priložnosti, medtem ko so spremembe pri podpisu bolj predvidljive in so načeloma storjene v smeri stopnjevanja nasilja in seksualnih pohabljanj, kar je tudi skladno s parafilijo seksualnega sadizma (Vronsky 2004, 334–335; Geberth 2006, 822–824; Schlesinger 2008, 28; Keppel in Birnes 2009, 10–11).

3.1 Fantazije

Ker podpis izvira iz storilčeve fantazije, se točnega števila vseh možnih variacij podpisov ne da ugotoviti. Skeen (v Geberth 2006, 831–833) navaja nekaj primerov, s katerimi se je srečal v toku svoje kariere, kjer storilec: počasi reže oblačila z žrtve; oblačila strga z žrtve; prisili žrtev, da si sama odstrani oblačila; pri vezanju žrtve uporabi njeno spodnje perilo; žrtev zveže na specifičen način, z določenim vozlom; uporabi specifične pripomočke pri vezanju žrtve; žrtvam preveže oči; žrtev obleče v obleke, ki jih je prinesel na kraj zločina in (ne) pripadajo žrtvi; prinese spolne igračke ali orodje, ki ga uporabi na žrtvi; masturbira na telo žrtve; žrtev pred smrtjo iznakazi in muči; posmrtno iznakazi žrtev; zaužije žrtvino kri in/ali meso; žrtvi odstrani dele telesa, na primer prsi, dlani, glavo, prsne bradavice, penis; žrtev popolnoma podredi in ima nad njo oblast; izbira za žrtve ženske z otroki, saj s tem pridobi njihovo sodelovanje pri zadovoljitvi fantazije; uporabi specifičen način, s katerim ubije svoje žrtve; ubije žrtev z večkratnimi vbodi v intimne predele; žrtvi predvaja (video)posnetek prejšnje žrtve, s katerim ji pokaže, kaj jo čaka; drži žrtev v ujetništvu kot spolno sužnjo; in še mnogi drugi. Recimo pri serijskem morilcu, ki mori iz sle in poželenja (*lust murderer*) izhaja podpis iz izpolnitve njegovih kompulzivnih fantazij, ki ni sam umor, temveč morajo z žrtvami (ali njihovimi trupli) odigrati še svoje fantazije (Geberth 2006, 468). Čim bolj si serijski morilec prizadeva poustvariti svoje fantazije v resničnem svetu, tem bolj je njegov podpis specifičen.

Skozi fantazije, v katerih je subjekt glavni protagonist, se manifestirajo nezavedne želje, ki so v fantazijah vedno izpolnjene. Ker so fantazije neločljivo povezane s spolnostjo predstavljajo eno osrednjih tematik psihoanalize. Fantazije predstavljajo

način kako subjekt strukturira in organizira svojo željo. Načeloma so fantazije kombinacija tako nezavednih kot tudi zavednih elementov, in obstajajo med realno in imaginarno ravni (Homer 2005, 87–88). Giannangelo (1996, 31) dodaja, da večina serijskih morilcev že zgodaj v življenju postane popolnoma zatopljeni v fantazije in pogosto izgubijo občutek kaj je še v realni sferi in kaj v fantazijski. Sanjarijo o prevladi in nadzoru, spolnemu osvajanju, nasilju ter končno tudi o umoru.

Fantazije so tako na nek način gonilna sila serijskega morilca, neuresničene namreč predstavljajo frustracijo, ki jo želi serijski morilec odpraviti (Šterk 2007, 33). Vendar tudi uresničenje te frustracije ne odpravi dolgoročno, ker tudi užitek ni dolgotrajen. Zato nekateri tipi serijski morilcev za podaljšanje užitka vzamejo spominke v obliki delov telesa žrtve ali njenih stvari, ob katerih lahko podoživlja uresničitve svojih fantazij. Serijski morilci so vpeti v že omenjeni ciklični proces in tako kmalu zopet nastopi frustracija, ki žene serijskega morilca v nov umor. Ravno zato serijski morilec nikoli ne neha ubijati, saj je zasvojen s fantazijami, ki so boljše od resničnosti. Fantazija serijskemu morilcu predstavlja namreč varno okolje in nadomestek za pristne človeške odnose (Šterk 2007, 32–33). Posameznik, ki je v tolikšni meri dovzeten za fantazije, da preživi večji del budnosti v fantazijskem svetu, je bil pogosto v preteklosti kot otrok žrtev hudega zlorabljanja in čustvene osamitve (Kocsis 2006, 78).

Pri preiskovanju serijskih umorov sta pomembna tako modus operandi, kot tudi podpis, saj lahko preiskovalci z njuno pomočjo medsebojno povežejo posamezne zločine, kar olajša identifikacijo storilca (Geberth 2006, 822–823), kajti tako lahko odkrijejo vzorce, potencialno stopnjevanje brutalnosti in podobno, kar jim olajša izdelavo profila serijskega morilca. Preiskovalci pa ne smejo pozabiti, da že sama izbira žrtve predstavlja del podpisa serijskega morilca (Vronsky 2004, 225). Preiskovalci lahko včasih na kraju zločina zasledijo namerne spremembe podpisa ali žrtvine pozicije. Te spremembe so lahko tako modus operandi kot tudi podpis, odvisno od okoliščin umora. Spremembe, katerih cilj je zмести preiskovalce in jih speljati na napačno sled, so del modus operandija, medtem ko so spremembe za potrebe izživljanja morilčeve fantazije del njegovega podpisa (Vronsky 2004, 335).

3.2 Parafilije

Naša seksualnost se razvije v zdrava ali nezdrava spolna vedenja, z izkušnjami in skozi psihoseksualni razvoj, v katerem posameznik razvije percepcijo do tega, kaj je stimulatивно in zadovoljujoče. Do spolnih deviacij, katerih primeri so recimo pedofili, posiljevalci, izprijeni morilci in drugi z nenavadnimi erotičnimi interesi, pride v primeru odklonskega erotičnega razvoja, kot je na primer spolna zloraba s strani primarnega skrbnika otroka med petim in osmim letom starosti, prekomerna izpostavljenost stimulativnemu spolnemu vedenju, izjemno stroga aseksualna/konservativna vzgoja ter neprimerna in patološka družinska dinamika. Peck v svoji analizi zla poudarja pomen svobodne volje in pravi, da ni nujno, da vsak posameznik, ki je izpostavljen nefunkcionalnemu okolju, tudi postane *zloben* (Geberth 2006, 822, 846). Te izkrivljene ljubezenske predstave predstavljajo osnovo za spolno iztirjenost, pri serijskih morilcih pa *načrt* za umor (Vronsky 2004, 883).

Parafilije so obravnavane kot ponavljajoče se in seksualno stimulativne fantazije ali vedenja, ki niso normalna in v skladu z družbenimi in s kulturnimi normami. Te parafilije se lahko osredotočajo tako na nečloveške objekte kot tudi na lastno trpljenje ali partnerjevo trpljenje, na otroke ali druge nemočne osebe. Mazohizem, sadizem, pedofilija, fetišizem, motnja spolne identitete in ekshibicionizem so med pogostejšimi parafilijami. Ni nujno, da ima posameznik samo eno parafilijo. Lahko jih ima več, vendar je praviloma ena dominantna, ki jo lahko čez čas na tem mestu nadomesti katera druga od parafilij. To drži tudi za serijske morilce, pri katerih najpogosteje zasledimo parafilijo sadizma. Pojavljati se začnejo že v otroštvu ali zgodnji adolescenci, skladno z razvojem fantazijskega sveta serijskega morilca, in postajajo čez leta vedno bolj dodelane. Parafilije so trajne, vendar se lahko pojavijo v časovnih presledkih in narastejo v kombinaciji s psihološko stresnimi dejavniki (Hickey 2006, 122; Šterk 2007, 92).

4 LACANOVE TEORIJE PSIHOTIKA, NEVROTIKA IN PERVERZNEŽA

Lacan razlikuje tri klinične strukture človeškega duševnega delovanja, in sicer psihotične, nevrotične ali perverzne osebnosti. Te klinične strukture, ki jih ne gre zamenjevati s simptomi ali prakso, so ekskluzivne in neprehodne ter se med seboj razlikujejo glede na pozicijo subjekta v odnosu. Pri vsaki strukturi prevladuje eno delovanje, pri perverziji je to zanikanje, pri nevrozi potlačitev in pri psihozi izključitev (Hyldgaard 2004; Bond 2009, 31–34).

Klinično gledano spada velika večina med nevrotike. V psihoanalitični teoriji nevroza namreč predstavlja osnovno znano paradigmo, saj ni smiselne razlike med nevrotičnim subjektom in tako imenovanim *normalnim* subjektom (Bond 2009, 31). Renata Salecl (v Bond 2009, 33) izpostavlja kontrastno razliko med perverzno in nevrozo. Pri nevrotiku je vedno prisoten *manko* zadovoljitve, saj se njegov interes nenehno spreminja, ne vedoč kaj je tisto kar si želi in nenehno dvomi v naravo svoje želje. Medtem ko je na drugi strani perverznež zadovoljen, saj najde objekt želje in torej tudi spolno zadovoljitev. Kirsten Hyldgaard (2004) dodaja, da sta želja, ki je v psihoanalitičnem konceptu nezavedno, in *manko* pravzaprav vprašanje manka Drugega in ne manka subjekta.

4.1 Psihotik

Skozi zgodovino je bil pojem *psihotik* deležen različnih definicij, pri katerih ni prišlo do vsesplošnega konsenza. Nekako najožja definicija psihotika je sicer omejena na deluzije¹ in izražene halucinacije, pri čemer se slednje dogajajo brez posameznikovega uvida v njihovo patološko naravo. V preteklih izdajah Diagnostičnega priročnika ameriškega psihiatričnega združenja (v nadaljevanju DSM) so se definicije pretirano osredotočale na stopnjo funkcionalne oviranosti in duševno motnjo označile za psihotično, če se je ta kazala kot nezmožnost izpolnjevanja potreb vsakodnevnega

¹ Šterk (2007, 99) meni, da slovenjenje termina *delusions* v blodnje ni primerno in priporoča uporabo termina deluzije, »freudovsko rečeno; blodnja je bolj simptom, medtem ko je deluzija prej reakcijska tvorba.«

življenja. V zadnji izdaji pa se termin psihotik nanaša na prisotnost nekaterih simptomov, ki se razlikujejo glede na motnje. Pri shizofreni motnji, shizofrenoformni motnji, shizoafektivni motnji in kratkotrajni psihotični motnji se nanaša na simptome, kot so izražene halucinacije, nepovezan govor in katatonično ali neorganizirano vedenje. Drugi sklop simptomov – deluzije ali halucinacije, v katere posameznik nima uvida – najdemo pri psihotični motnji kot posledici splošnega zdravstvenega stanja in psihotični motnji, sproženi z uporabo substanc. Pri deluzionalnih motnjah in deljeni psihotični motnji pa je psihoza enaka deluziji (DSM-IV-TR 2000, 297–298).

Lacan (v Bond 2009, 34) označi psihozo kot obliko duševnega (ne)delovanja. Pri psihotičnem posamezniku je namreč prišlo do motnje v najbolj intimnem (najglobljem) stičišču njegovega dožemanja sveta. Psihoza izvira iz subjektive izkušnje Ojdipovega kompleksa, pri kateri je prišlo do motnje oziroma do izključitve Imena-Očeta iz mesta drugega in neuspele očetovske metafore. Bistven del psihoze predstavlja nezavedno, ki pri psihotičnemu posamezniku ni funkcionalno (Bond 2009, 34).

Psihotični posameznik ima tendenco sprejetja in vključitve deluzijskega sistema, pri čemer lahko sprejme to kot *organizirano* realnost. Nered zamenja red, vendar ta obstaja kot posledica halucinacij na bizarnih premisah. Dogodki in komunikacije, ki izvirajo iz halucinacij so sicer v celoti namišljeni, vendar jih posameznik dojemata kot resnične in lahko celo prevladajo posameznikovo percepcijo. Teh dogodkov po Lacanu ne bi smeli jemati kot spontane ali arbitrarne, temveč zgolj kot začasno rešitev, s katero skuša psihotik samo prikriti prepad v verigi označevalcev. Ta mehanizem Lacan (v Bond 2009, 105) označi kot predelavo označevalca, iz katere izhaja težava imaginarnega, vse dokler ne doseže ravni, na kateri se označevalec in označenec stabilizirata v deluzijsko metaforo, ki pa je pogosto statična in ne dinamična. Psihotik bo domneval, da razpolaga z nedvomljivo in temeljno resnico, medtem ko na drugi strani nevrotik nenehno dvomi v svoj sistem prepričanj. Tudi Robert Ressler (v Bond 2009, 105) je pri preučevanju serijskih morilcev recimo ugotovil, da shizofreni posameznik sprejme informacije iz različnih virov, ki jih nato v svoji glavi sintetizira na način, ki izkrivi dejanski pomen informacij in jih pretvori v deluzije. Schreber (v Bond 2009, 124) nadalje izpostavi težavo psihotika, ki ni zmožen

dojeti, da obstajajo stvari izven intelektualnega razumevanja in obstajajo v domeni prepričanj, ki so resnične, čeprav jih ne zmore razumeti.

Fink (v Bond 2009, 101) pravi, da v psihozi ni nič potlačeno, zato je tudi ni skrivnosti, ki bi jih lahko prikrival/skrival. Psihotični posameznik tako nima motivacije po prikrivanju stvari, prav tako pa ne zaključuje z eno aktivnostjo, predno prične z naslednjo. Odziv psihotika na predmet ali idejo ni nujno vezan na generalizirane predpostavke, razum, modrosti in množico tabujev, ki podpirajo vsakodnevno življenje nevrotika (Bond 2009, 101).

4.2 Nevrotik

Nevrotik mora na mesto Drugega postaviti specifično osebo, saj ne zmore navezati svoje želje na kogarkoli oziroma ne more vsakdo posedovati kar subjektu manjka. Konflikt med željo in zakonom pomeni slabo prilagojenost nevrotika na višje nivoje hierarhije. Nevrotikova želja ovira njegovo podreitev zakonu/Drugemu in sledenje smernicam, ki jih je Drugi določil kot zaželeno. Kljub nevrotikovemu sledenju pravilom lahko potlačene ideje in želje vedno znova pronicajo nazaj iz nezavednega, kar se kaže v obliki govornih spodrseljajev, sanj, humorja, simptomov in podobnih simptomov (Hyldgaard 2004).

Pri nevrotičnem subjektu lahko simptom kompulzivnega dejanja prepoznamo kot obrambo pred anksioznimi mislimi. Odnos med mislijo in dejanjem je opisan tudi v priročniku DSM (DSM-IV-TR 2000, 462), in sicer kompulzivni posameznik se čuti gnanega izvesti neko dejanje, s čimer zmanjša stres, ki spremlja obsesijo ali pa s tem prepreči situacijo, ki se je boji (Bond 2009, 133).

Po umoru nevrotik pogosto skuša razveljaviti storjeno, kar je njegov način izražanja obžalovanja nad storjenim. Storilec skuša pobrisati sledi za sabo z umivanjem morilskega orožja ali sebe, pogosto tudi pokrije truplo, vendar tega ne stori z namenom prikrivanja storjenega, temveč zaradi obžalovanja. Med to štejemo tudi dejanja, ki so opisana v Priročniku za razvrščanje zločinov (Douglas in drugi 2006, 34) in sicer preoblačenje žrtve, premikanje trupla s kraja umora in pozicioniranje le tega na posteljo ali sedežno garnituro, s podloženo blazino pod glavo. Poskus razveljavitve storjenega lahko razumemo kot ponovno pridobitev storilčevega

nadzora nad motoriko, katerega je izgubil med samim dejanjem/napadom, saj je bil v primežu nezavednih želja in fantazij (Bond 2009, 159).

Veliko navidezno nesmiselnih nevrotičnih kaznivih dejanj lahko razložimo v kontekstu predobstoječe nezavedne krivde. Ta kazniva dejanja so bila storjena predvsem zato, ker so bila prepovedana in ker je njihova izvršitev storilcu prinesla duševno olajšavo. Storilec je pred zločinom namreč trpel zaradi potlačenega občutka krivde, za katerega ni vedel izvora in z zločinom je ta občutek ublažil, saj je bil s tem občutek krivde vsaj vezan na konkreten dogodek (Freud v Bond 2009, 165).

4.3 Perverznej

Perverzni subjekt lahko enači Ojdipovsko kastracijo s fizično realnostjo, ali kot za perverzivnega fanta pravi Marie Bonaparte (v Bond 2009, 59), da živi v prepričanju, da deklicam sčasoma zraste penis in da so odrasle ženske, predvsem njegova mati, obdarjene z njim. Perverznega sociopata bi lahko opisali tudi kot osebo, ki ni nikoli zares odrasla, saj perverznej ohrani to zgodnje, skorajda otroško, prepričanje tudi v odraslosti in ga nikoli ne predela. Kot posledica te infantilne fiksacije perverznej niha med fantazmatskima reprezentacijama dveh ženstvenih objektov, nenehno išče katera se najbližje približa realnosti. Perverznej lahko tako dojema žensko na eni strani kot devico oz. svetnico, na drugi pa kot odbijajočo *kurbo* – odbijajočo mati, ki je odvrtna zaradi svoje seksualnosti, zaradi poželenja iz strani očeta (Bond 2009, 59).

Pri razreševanju nevednosti glede realne spolne razlike ni dovolj samo sprejeti dejansko anatomsko dejstvo, temveč je potrebno vpeljati še *manko*, saj je lahko le manko vzrok želje. Tu perverznej uporabi zanikanje – ni namreč manko tisti, ki povzroči željo, temveč prisotnost le tega (Clavreul v Bond 2009, 75). Perverznej namreč prenese manko na fetiš, ki mu predstavlja objekt njegove simbolne moči in naj bi nadomestil nekaj, kar v realnosti sploh ni nikoli manjkalo (Bond 2009, 75, 80).

Ena od lastnosti perverznejev je tudi spodkopavanje uveljavljenih resnic in logik, pod vprašanje namreč postavljajo uveljavljena prepričanja. Vse z namenom dokazovanja, da je percepcija, četudi je ta navidezno očitna, vedno vprašljiva, kar pripelje do nezanesljivosti simboličnega reda. S svojimi dejanji skuša perverznej tako pogosto

ponižati in zasmehovati samoumevno logiko, ki jo postavlja simbolni red oziroma razum, ki strukturira naše vsakodnevno življenje (Bond 2009, 80). Vendar je perverzni subjekt lahko, za razliko od nevrotičnega, dobro prilagojen hierarhiji institucij. S svojimi kršitvami družbenih in moralnih zakonov ne želi spremeniti le te, temveč jih le izzivati in izpodbijati (Hyldgaard 2004).

Fantazije igrajo pri perverznežu pomembno vlogo, kar izpostavlja tudi Robert Ressler (v Bond 2009, 41), ki pravi da organizirani serijski morilci spadajo med perverzneže in so pri svojem početju motivirani s strani fantazij. V realnem svetu skušajo reproducirati dogodke, ki jih v mislih vedno znova podoživljajo že iz otroških let in adolescence dalje. Vendar so te fantazije, kot pravi Hyldgaardova (2004), vedno le reprodukcije, zato perverznež nikoli ne doseže tistega pravega zadovoljstva, temveč zgolj približke.

Stične točke lahko najdemo v opisu antisocialne osebnostne motnje v DSM, kamor spadajo sociopati, prevaranti in manipulatorji. Posameznikom z antisocialno osebnostno motnjo spodleti prilagajanje uveljavljenim socialnim normam okolice in zakonom ter pri svojih dejanjih ne upoštevajo želja, čustev ali pravic drugih. Njihovo delovanje je manipulativno, vse storijo z namenom svojega lastnega profita ali zadovoljitve (DSM-IV-TR 2000, 702).

5 MORILČEV PODPIS V KLINIČNIH STRUKTURAH ČLOVEŠKEGA DUŠEVNEGA DELOVANJA

Najbolj osnovna in pogosta kategorizacija serijskih morilcev je prav gotovo FBI kategorizacija na organizirane in neorganizirane serijske morilce ter mešani tip serijskih morilcev. Omenjena razdelitev predstavlja enega prvih poskusov razvrstitve serijskih morilcev v kategorije in, kot poudarja Vronsky (2004, 147), je uporabljena predvsem v preiskovalne namene. Bond (2009, 35) opaža podobnosti med organiziranimi morilci in Lacanovo paradigmo perverznosti ter neorganiziranim morilcem in psihozo. Vendar sta kategoriji organiziranih in neorganiziranih serijskih morilcev preveč ohlapni, zaradi česar večina storilcev pade v kategorijo 'mešanih' serijskih morilcev (Vronsky 2004, 201). Sama bom poskusila preseči to ohlapnost z alternativno aplikacijo Lacanovih struktur perverznosti, nevroze in psihoze na kategorije serijskih morilcev glede na njihov podpis, kot jih je načrtoval Keppel.

Kot bomo videli, je tovrstna povezava omenjenih kategorizacij zanimiv teoretski koncept, ki ima žal nekaj pomanjkljivosti. Najbolj izstopajoče je seveda oteženo ujemanje slehernih kategorij, kar pomeni, da posamezne kategorije po Keplu ne sovpadajo povsem s kategorijami po Lacanu.

Še najlažje povežemo 'anger-excitation' serijske morilce z Lacanovo strukturo perverzneža. Pri tem je vredno poudariti, da obstaja možnost, da je lahko ta tip serijskega morilca začel svojo morilsko kariero kot 'anger-retaliatory' serijski morilec in šele čez čas eskaliral v 'anger-excitation' serijskega morilca. Ti serijski morilci so namreč izredno organizirani, tako pri načrtovanju dejanja kot pri zakrivanju sledi. So, vsaj na videz, družbeno prilagojeni in pri okolici ne vzbujajo nikakršnih sumov. Vse to in pa dejstvo, da načeloma nimajo težav s podrejanjem zakonom ali drugim višjim instancam hierarhije v šoli, službi ali vojski, nakazuje na perverzno strukturo 'anger-excitation' serijskega morilca. Kot pravi Hyldgaardova (2004), perverzni subjekti so lahko dobro prilagojeni hierarhiji. Zato niti ne preseneča, da so lahko 'anger-excitation' serijski morilci v vojski pogosto pohvaljeni in celo označeni za potencialni material za častnika (Keppel in Birnes 2003, 165). Za to kategorijo serijskih morilcev je značilno, da svoje fantazije izpolnjujejo z dolgotrajnim in ekscesivnim mučenjem in

pohabljanjem žrtve, ne ozirajoč se na njena čustva ali pravice. Hyldgaardova (2004) pripisuje omenjeno lastnost sadistom, ki lahko peljejo telesno in psihično mučenje drugega do ekstremov. Sadistični posameznik namreč pripiše manko drugemu, pri čemer je drugi smet, ki jo lahko potepta, saj se perverznej lahko identificira le z Drugim brez manka. Glede na to, da živijo dvojno življenje, lahko rečemo, da obvladajo manipulacijo, ki je tudi ena od značilnosti perverznega subjekta.

Pri preostalih kategorijah serijskih morilcev glede na podpis so meje bolj zabrisane, saj ti serijski morilci nimajo simptomov le ene strukture, temveč se prepletajo. Vzemimo za primer 'power-assertive' serijskega morilca, ki jasno kaže simptome vseh treh kliničnih struktur duševnega delovanja. Dotični tip morilca pusti za seboj organiziran kraj zločina, saj za seboj zabriše vse sledi, kar nakazuje na njegovo organiziranost, ki naj bi bila lastnost perverznejev. Vendar se sam distancira od perverznosti, na kar nakazuje tako truplo žrtve, ki ne kaže znakov pohabljanja in mučenja, kot tudi dejstvo, da je pripravljen prekiniti sodelovanje z oblastmi, če bi posumil, da ga označujejo za perverznejša.

Pretirana potreba 'power-assertive' serijskega morilca po dokazovanju svoje moškosti navzven, nesigurnost vanjo in njegova želja po priznanju odločno kažejo na simptom nevroze, ki je torej druga klinična struktura, katere simptomi se manifestirajo. Nevrotik se namreč vedno znova preizprašuje in dvomi, ali kot pravi Hyldgaardova (2004), le nevrotik skrbi, ali so čustva Drugega resnična. Želja Drugega vedno predstavlja le priložnost za dvom.

V primeru, da je bil 'power-assertive' serijski morilec že obravnavan zaradi kaznivih dejanj rop, tatvin in vlomov, obstaja možnost, da je bil napoten naprej zaradi duševnega zdravja (Keppel in Birnes 2003, 146). Da gre morebiti za psihotičnega posameznika, nakazuje tudi dejstvo, da je največkrat neizobražen in brez dokončane srednje šole. Največkrat se tudi vpis v vojsko končal neuspešno, saj je zaključil predčasno (Keppel in Birnes 2003, 147). Omenjene značilnosti in okoliščine pričajo o slabi prilagojenosti in zmožnosti opravljanja vsakodnevnih opravkov. Pri 'power-assertive' serijskem morilcu so torej prisotni simptomi vseh treh Lacanovih kategorij, vendar po tehtanju posameznih simptomov lahko zaključimo, da prevladuje struktura psihotika.

Simptomi psihotika so prevladujoči tudi pri 'anger-retaliatory' serijskem morilcu. Pri njem najenostavneje izključimo strukturo perverzneža, saj dejanja te kategorije morilcev niso posledica fantazij, kot je to značilno za perverzneža. Ko se približuje žrtvi, sicer uporabi zvijačo, kar je lastnost perverznih serijskih morilcev, vendar je ta simptom pri 'anger-retaliatory' morilcih malenkosten v primerjavi s simptomi drugih dveh struktur, ki zavzemata več prostora. Če nadaljujemo torej, ti serijski morilci za seboj pustijo neorganizirano prizorišče zločina in uporabijo priložnostno morilsko orožje, kar je značilno za neorganizirane serijske morilce po FBI klasifikaciji, ki spadajo med psihotične serijske morilce, kot ugotavlja Bond (2009, 35). Prav tako je za neorganizirane serijske morilce značilna osredotočenost udarcev in poškodb na usta oziroma obraz žrtve.

'Anger-retaliatory' mori impulzivno, kadar pride do konflikta z žensko osebo, ki mu je nadrejena, kar prvotno nakazuje na simptome nevroze. Lahko bi rekli, da konflikt pri 'anger-retaliatory' serijskem morilcu sproži anksioznost, katero sprosti z umorom - največkrat nadomestne - žrtve. Za nevrotika je značilna tudi slaba prilagoditev oziroma podreitev zakonom in željam Drugega, kar je prav tako značilno za 'anger-retaliatory' serijskega morilca, ki je imel v šoli probleme z disciplino. Šolanja namreč pogosto ne dokonča, prav tako ima zaradi obnašanja težave v vojski in tudi nasploh težave z avtoriteto (Keppel in Birnes 2003, 157). Slednje težave so ponavljajoč se simptom psihotikov. Strnitev bi bila zatorej sledeča, pri 'anger-retaliatory' serijskem morilcu lahko zasledimo precej simptomov nevroze, vendar prevladuje psihotična struktura, saj je zaradi težavnega obnašanja večkrat napoten na duševno zdravljenje, za seboj pušča neorganizirano prizorišče zločina in ima težave pri šolanju, v vojski in z avtoriteto na splošno (Keppel in Birnes 2003, 157).

Zadnjo kategorijo obravnavanih serijskih morilcev pa predstavljajo 'power-reassurance' serijski morilci, katere pri delovanju, tako kot 'anger-excitation' serijske morilce, vodijo fantazije. Te so sicer v domeni perverznežev, vendar fantazijo 'anger-reassurance' serijskega morilca predstavlja želja po potrditvi, kar je sicer lastnost nevrotikov. To velja tudi za strah pred zavrnitvijo, ki je prisoten pri 'anger-reassurance' serijskem morilcu. Vendar tudi pri 'power-reassurance' serijskem morilcu prevladuje struktura psihotika, saj velja za samotarja, za katerega je značilno pomanjkanje samozavesti. Za seboj pusti neorganizirano prizorišče zločina, kar je značilnost neorganiziranih serijskih morilcev, za katere velja, da so psihotiki. Pri

'power-reassurance' serijskem morilcu ni neredko, da dobi strokovno napotitev zaradi nezmožnosti doseganja svojih potencialov (Keppel in Birnes 2003, 150). Vendar ga zaradi dejstva, da lahko 'power-reassurance' serijski morilec eskalira v 'power-excitation' serijskega morilca mu ne moremo pripisati psihotične strukture temveč perverzno, saj so le-te neprehodne.

Pri kar treh kategorijah smo lahko opazili znatne simptome nevrotične strukture, vendar nikjer ne prevladuje. Zato bom smelo predlagala, da je nevrotična struktura bolj značilna in prisotna pri enkratnih morilcih, pri katerih pride do izgube nadzora in posledično umora. Serijski morilci iz obravnavanih kategorij svojega dejanja ne obžalujejo, kot je izrazito značilno za nevrotike. Slednji skušajo zbrisati sledi ter pozicionirajo truplo iz obžalovanja in ne zaradi ponižanja kot serijski morilci iz preostalih kategorij. Fenichel (v Bond 2009, 157) tako navaja primer matere, ki nezavedno sovraži svojega otroka in z namenom potlačitve svojega sovraštva razvije navidezno izjemno ljubeč odnos do otroka. Vendar nobena potlačitev ni uspešna v celoti, zato se lahko nezavedne želje vračajo v zavest skozi že omenjene načine (humor, sanje, govorni spodrsaljaji), ki predstavljajo izgubo nadzora v korist nezavednih želja in fantazij. Iz tega lahko sklepamo, da nevrotični storilci poskušajo potlačiti določene nezavedne vsebine, vendar v trenutku, ko nadzor nad motoriko prevzamejo nezavedne želje in fantazije, zločinci storijo svoje dejanje, za katerega kasneje pokažejo obžalovanje.

6 ZAKLJUČEK

Predmet mojega preučevanja je bil podpis serijskega morilca, ki mi je služil kot izhodišče, da povežem kategorije serijskih morilcev po Kepplu in klinične strukture duševnega delovanja po Lacanu. Ker imamo opravka z idealnotipskimi kategorijami in abstraktnimi teoretičnimi koncepti, bi si lahko že vnaprej predstavljali, da ta združitev ne bo povsem enostavna. Poglavitni razlog je sledeči, Lacanova kategorizacija izhaja namreč iz predpostavke, da pri posamezniku osnovo psihičnega aparata predstavlja zgolj ena struktura, medtem ko so lahko prisotni simptomi tudi drugih. To je botrovalo neravnovesju, ko smo poskušali spojiti omenjeni kategorizaciji. Keppel je razvrstil serijske morilce glede na podpis v štiri kategorije, od tega je pri dveh večina značilnosti psihotične narave, pri preostalih dveh kategorijah pa perverzne. Morebiti najčistejšo skladnost kategorij lahko opazimo pri četrti kategoriji po Kepplu in strukturi perverzneža. Največ težav sem imela z iskanjem sovpadajoče kategorije serijskih morilcev s kategorijo nevrotika, zato sem to kategorijo pojasnila z drugimi tipi morilcev.

Če se za trenutek vrnem k mojemu raziskovalnemu vprašanju, pridem do ugotovitve, da lahko simptome posameznih kliničnih struktur po Lacanu povežemo z vsemi kategorijami serijskih morilcev po Kepplu. Vendar to ne pomeni, da lahko spojimo sleherno strukturo duševnega delovanja z vsako izmed Kepplovih kategorij, kajti vedno pride do vsaj rahlega razhajanja.

Tega ne gre nujno razumeti kot raziskovalno napako ali napačno zastavljeno raziskovalno delo, kajti podoben vzorec lahko opazimo pri Bondu, kljub temu, da je pri svojem delu uporabil preprostejšo FBI kategorizacijo. Sama sem se fokusirala na izbrano kategorizacijo zaradi osredotočenosti na morilčev podpis in omejenega obsega diplomskega dela. V nasprotnem primeru bi bilo mogoče zanimivo razširiti raziskovalno vprašanje še na vključitev bolj razširjene kategorizacije serijskih morilcev po Holmes, Holmes in De Burgerju. S preseganjem zlasti kriminalistično-preiskovalnih okvirjev in ustaljenih psihoanalitičnih obravnav odpiramo možnost za interdisciplinarno preučevanje in posledično boljše razumevanje psihičnega ustroja serijskih morilcev.

7 LITERATURA

1. Bond, Henry. 2009. *Lacan at the scene*. Cambridge: MIT Press.
2. Douglas, John E., Ann W. Burgess, Allen G. Burgess in Robert K. Ressler, ur. 2006. *Crime Classification Manual: A standard system for investigating and classifying violent crimes*. San Francisco: Jossey-Bayy, A Wiley Imprint.
3. DSM-IV-TR. 2000. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Fourth Edition, Text Revision. Washington: American Psychiatric Association.
4. Freud, Sigmund. 1987. *Metapsihološki spisi*. Ljubljana: ŠKUC-EF.
5. Gerbeth, Vernon J. 2006. *Practical homicide investigation: tactics, procedures, forensic techniques*. 4th ed. Boca Raton, Florida: Taylor & Francis Group.
6. Giannangelo, Stephen J. 1996. *The psychopathology of serial murder: a theory of violence*. Westport: Praeger Publishers.
7. Hickey, Eric W. 2006. *Serial Murderers and Their Victims*. Belmont: Thomson Wadsworth.
8. Homer, Sean. 2005. *Jacques Lacan*. London, New York: Routledge.
9. Hyldgaard, Kirsten. 2004. *The Conformity of Perversion*. Dostopno prek: <http://www.lacan.com/conformperf.htm> (23. september 2013).
10. Keppel, Robert D. in William J. Birnes. 1998. *Signature Killers*. London: Arrow Books.
11. --- 2003. *The Psychology of Serial Killer Investigations: The Grisly Business Unit*. San Diego: Academic Press.
12. --- 2009. *Serial Violence: Analysis of Modus Operandi and Signature Characteristics of Killers*. Boca Raton, Florida: Taylor & Francis Group.

13. Kocsis, Richard N. 2006. *Criminal profiling: principles and practice*. New Jersey: Humana Press.
14. Shipley, Stacey L. in Bruce A. Arrigo. 2008. Serial Killers and Serial Rapists: Preliminary Comparison of Violence Typologies. V *Serial Murder and the Psychology of Violent Crimes*, ur. Richard N. Kocsis, 119–139. New Jersey: Humana press.
15. Schlesinger, Louis B. 2008. Compulsive-Repetitive Offenders: Behavioral Patterns, Motivational Dynamics. V *Serial Murder and the Psychology of Violent Crimes*, ur. Richard N. Kocsis, 119–139. New Jersey: Humana press.
16. Šterk, Karmen. 2007. *Serijski morilec: normalen psihopat patološke matere*. Ljubljana: Študentska založba.
17. Vronsky, Peter. 2004. *Serial Killers: The Method and Madness of Monsters*. New York: Berkley Books.